

Jaarverslag 2021

Vereniging voor Milieurecht

Artikel 2 van de statuten

'De vereniging heeft ten doel het bevorderen van de belangstelling voor en de beoefening van het milieurecht in de ruimste zin des woords, alsmede van de studie van juridische en maatschappelijke vraagstukken en verschijnselen in het algemeen, voor zover die betrekking hebben op of van betekenis kunnen zijn voor de kennis en de ontwikkeling van het milieurecht.'

Het **bestuur** bestond in 2021 uit de volgende leden:

Kars de Graaf - voorzitter

hoogleraar bestuursrecht en duurzaamheid, Rijksuniversiteit Groningen

Wilco de Vos - vice-voorzitter (*tot 23 juni 2021*)

coördinerend juridisch adviseur, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Valérie van 't Lam - secretaris

advocaat bij Stibbe in Amsterdam en tevens geassocieerd medewerker bij de Universiteit Utrecht

Harm Dotinga – penningmeester

Jurist bij Vogelbescherming Nederland

Chris Backes

hoogleraar omgevingsrecht, Universiteit Utrecht

Cathine Knijff

advocaat Legal & Compliance Department, Tata Steel

Paul van der Lee

Wetgevingsjurist en senior beleidsmedewerker, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Corinne van Neerven (*tot 23 juni 2021*)

senior juridisch beleidsadviseur, DCMR Milieudienst Rijnmond

Marleen Velthuis

advocaat bij NautaDutilh N.V.

Maarten Verhoeven

senior rechter LDCR/Rechtbank Oost-Brabant

Jonathan Verschuuren

hoogleraar internationaal en Europees milieurecht, Universiteit van Tilburg

Machteld de Vries

senior juridisch beleidsadviseur, DCMR

Bureau

De vereniging heeft twee medewerkers in dienst:

Natasja Teesing

bureausecretaris

Els Kolling

administratief medewerker

Met dank aan:

Van der Feltz advocaten en Stibbe voor hun financiële steun.

Voorwoord

In 2021 organiseerden we, ondanks de corona, een veelzijdig programma. Het bestond uit veel online activiteiten en in het najaar ook drie live bijeenkomsten. Er verschenen 27 columns over uiteenlopende onderwerpen. Wat betreft de bijeenkomsten stippen we er hier een paar aan, maar verder op in het verslag kunt u er meer over lezen. Zo bespraken we bijvoorbeeld de ontwikkelingen rondom de eerste ervaringen met de omgevingsverordeningen en de gevolgen voor gemeenten en waterschappen. Tijdens een bijeenkomst over bodemdaling kwam onder andere aan de orde: de omvang van de problematiek, de verdeling van de bevoegdheden bij het voorkomen en beperken van de nadelige gevolgen en de aansprakelijkheid voor door bodemdaling ontstane schade. De VMR werkgroep Mondiale duurzaamheid organiseerde een aantal webinars over de verduurzaming van mondiale handelsketens, over CETA en het 'investor-state- dispute-settlement' system, en over zorgvuldigheid voor mens en milieu bij internationaal ondernemen.

De VMR Jong organiseerde als eerste activiteit een interactief webinar over het onderwerp energietransitie met bijdragen vanuit de wetenschap en het bedrijfsleven. Tijdens een grotere VMR bijeenkomst later in het jaar werd nog verder ingegaan op emissiereductie in Nederland, waarbij de doelstellingen, participatie en de Omgevingswet werden besproken. Daarnaast organiseerden we voor de praktijk twee specifieke bijeenkomsten over zeer zorgwekkende stoffen en over het Schone Lucht Akkoord.

Ook in 2021 vond de VMR Actualiteitendag plaats, dit jaar met de mogelijkheid voor live en online deelname. Tijdens de Actualiteitendag is de VMR Scriptieprijs 2021, nadat de jury een selectie had gemaakt uit 25 scripties, feestelijk uitgereikt aan drie studenten. In het jaarverslag en op onze website vindt u alle inhoud, de programma's en literatuurtips uitgebreid terug.

Wij bieden u in dit jaarverslag een uitgebreid overzicht van alle activiteiten en de betrokkenen in het jaar 2021. U vindt hier ook het financieel jaarverslag over 2021 en een doorkijk naar 2022.

Utrecht, 25 mei 2022

Valérie van 't Lam
Secretaris van de VMR

Natasja Teesing
Bureausecretaris van de VMR

VMR Webinar

Omgevingsverordeningen: ontwikkelingen, trends en gevolgen

Datum:	4 februari 2021
Locatie:	webinar
Kosten:	VMR leden gratis, niet-leden €85
Voorzitter:	Kars de Graaf, vz VMR en hoogleraar Rijksuniversiteit Groningen
Aantal deelnemers:	86 (incl sprekers, voorzitter en organisatie)
Link:	https://www.milieurecht.nl/vmr-webinar-omgevingsverordeningen

Op 1 januari 2022 beschikken alle provincies over een omgevingsverordening. Drie provincies zullen, als experiment onder de Crisis- en herstelwet, waarschijnlijk al eerder een verordening met verbrede reikwijdte vaststellen. De VMR organiseerde een bijeenkomst over de eerste ervaringen met het opstellen van provinciale omgevingsverordeningen en de gevolgen daarvan voor gemeenten en waterschappen. Hoe zorgen de provincies voor verordeningen die Omgevingswetproof zijn en hoe vertalen zij de provinciale omgevingsvisies in de nieuwe verordeningen?

Een aantal provincies zal de verordeningen in eerste instantie beleidsneutraal omzetten, een aantal provincies grijpt het moment aan om het nieuwe beleid voor de leefomgeving vorm te geven.

Welke keuzes worden gemaakt over (afwegings)kaders en wat zijn de gevolgen daarvan op gebied van milieu, (grond)water en natuur? Zijn er trends te ontwaren voor het decentraliseren van regels (bijv. stiltegebieden)? In hoeverre wordt de nieuwe verordening al gebruikt voor maatschappelijke opgaven als energietransitie en veehouderij?

Doelgroep: Iedereen die met de nieuwe provinciale regels te maken krijgt. Vooral ook interessant voor ambtenaren van gemeenten en waterschappen in verband met de doorwerking naar omgevingsplannen en waterschapsverordeningen.

Sprekers:**1. Harm Borgers**, Kokx De Voogd

Sturing op provinciale belangen via regels en afwegingskaders in de omgevingsverordening

2. Esther Vos, Provincie Brabant

Ruimte voor keuzes? Afwegingen voor de omgevingsverordening.

3. Tonny Nijmeijer, Radboud Universiteit Nijmegen

Verticale doorwerking vanuit het omgevingsplan bezien

VMR Webinar

Bodemdaling in stad en ommeland: gevolgen, verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid

Datum:	17 maart 2021
Locatie:	webinar
Kosten:	VMR leden gratis, niet-leden €45
Voorzitter:	Kars de Graaf, vz VMR en hoogleraar Rijksuniversiteit Groningen
Aantal deelnemers:	50 (incl sprekers, voorzitter en organisatie)
Verslag:	Martijn van Gils in M en R 2021/49
Link:	https://www.milieurecht.nl/vmr-webinar-bodemdaling

De Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur onderkent de ernst van de problematiek van bodemdaling en beveelt in zijn rapport 'Stop bodemdaling in veenweidegebieden: het Groene Hart als voorbeeld' aan om zo snel mogelijk te sturen op afname van de bodemdaling in veenweidegebieden. De raad adviseert het Rijk om een nationaal beleidskader op te stellen met een concreet doel voor het verminderen van bodemdaling in veenweidegebieden. Verder adviseert de Raad om een wettelijk harde norm vast te stellen van 50% bodemdalingsreductie in 2030.

Tijdens dit webinar werd de problematiek van de bodemdaling vanuit verschillende invalshoeken belicht. Het gaat hier met name over bodemdaling die wordt veroorzaakt door drainage en belasting van slappe grond. Bodemdaling door gas- of zoutwinning komt niet aan de orde. Vragen die tijdens het webinar aan de orde

kwamen gingen over de omvang van de problematiek, de verdeling van de bevoegdheden bij het voorkomen en beperken van de nadelige gevolgen en de aansprakelijkheid voor door bodemdaling ontstane schade.

Sprekers:

- 1. Gilles Erkens**, Universiteit Utrecht
Bodemdalingsproblematiek – inhoudelijke introductie
- 2. Niels Koeman**, Raad voor de leefomgeving en infrastructuur
Advies van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur
- 3. Frank Groothuise**, Universiteit Utrecht, **en Martijn van Gils**, Universiteit Utrecht
Bevoegdheidsverdeling bij voorkomen en beperken van (nadelige) gevolgen van bodemdaling
- 4. Rense Lubach**, Nysingh Advocaten
Aansprakelijkheid voor bij bodemdaling veroorzaakte schade

VMR Webinar

Voorkomen van ontbossing voor vlees- en palmolieproductie via verduurzaming mondiale handelsketens

Datum:	14 april 2021
Locatie:	Online
Kosten:	VMR leden gratis, niet-leden €45
Voorzitter:	Jonathan Verschuuren, Tilburg University, bestuurslid VMR
Aantal deelnemers:	31 deelnemers (incl sprekers, voorzitter en organisatie)
Verslag:	Gerbrich Kozijn in M en R 2021/65
Link:	https://www.milieurecht.nl/vmr-webinar-verduurzaming-mondiale-handelsketens

De import van vlees en palmolie leidt tot ontbossing en daarmee tot klimaatverandering. Kunnen handelsketens verduurzaamd worden om dit tegen te gaan? De VMR organiseerde twee korte webinars over dit thema.

Sprekers:

- 1. Laurens Ankersmit**, Universiteit van Amsterdam
EU verbod op import palmolie en WTO zaak Indonesië
- 2. Wybe Douma**, EEL Consultancy
Aanpassing EU-Mercosur handelsverdrag nodig om ontbossing te voorkomen

VMR Webinar

CETA and its investor-state dispute settlement system: blessing or threat to sustainable development?

Datum:	23 april 2021
Locatie:	Online
Kosten:	VMR leden en niet-leden gratis
Voorzitter:	Chris Backes, Utrecht University, bestuurslid VMR
Aantal deelnemers:	44 deelnemers (incl sprekers, voorzitter en organisatie)
Verslag:	Cavin Khosravi in M en R 2021/66
Link:	https://www.milieurecht.nl/vmr-webinar-verduurzaming-mondiale-handelsketens

CETA has been heralded as a gold standard for new EU trade agreements. Others characterise CETA as greenwashing, notably because its sustainable development provisions cannot be enforced, and because its investor-state dispute settlement (ISDS/ICS) provisions can hinder public policy measures on climate change and other issues of the European Union, its member states and Canada.

The experts we invited to inform you about the different aspects of CETA spoke about:

- 1. Harm Schepel**, Brussels School of International Studies, University of Kent

Outsourcing the rule of law: CETA in light of the development of international investment law

2. Wybe Douma, European Environmental Law Consultancy

CETA: gold standard or greenwashing?

3. Alessandra Arcuri, Erasmus Universiteit Rotterdam

CETA's Investment Chapter: What prospects for a Green Transition?

4. Jerfi Uzman, Utrecht University

Constitutional aspects of CETA: what role for parliament (and the courts)?

VMR Webinar

Zeer zorgwekkende stoffen

Datum: 27 mei 2021
Locatie: Online
Kosten: **VMR Leden**
Voorzitter: Valérie van 't Lam, Stibbe en bestuurslid VMR
Aantal deelnemers: 91 (incl sprekers, voorzitter en organisatie)
Link: <https://www.milieurecht.nl/vmr-webinar-zeer-zorgwekkende-stoffen>

Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) zijn stoffen die vanwege hun specifieke eigenschappen, gevaarlijk zijn voor mens en milieu, bijvoorbeeld omdat zij kankerverwekkend zijn, de voortplanting belemmeren of zich in de voedselketen ophopen. Om die reden worden ZZS (streng) gereguleerd, en geldt als uitgangspunt dat de emissie van ZZS (via water en lucht) en de met ZZS samenhangende risico's moeten worden geminimaliseerd. Momenteel is in de praktijk veel aandacht voor ZZS: verschillende bevoegde gezagen ontwikkelen beleid op het terrein van ZZS en bedrijven zich mede daardoor geconfronteerd met hiermee samenhangende verplichtingen. Die verplichtingen hebben onder meer betrekking op de uitstoot van ZZS naar de lucht, het lozen van met ZZS verontreinigd afvalwater, het gebruik van met ZZS verontreinigde grond, alsook de aanwezigheid van ZZS in afvalstromen en de verwerking daarvan. Mede als gevolg daarvan spelen ZZS de laatste tijd ook steeds vaker een rol in de rechtspraak. Tijdens dit webinar ging Willem Bosma, werkzaam bij Van der Feltz advocaten, in op de kwalificatie van ZZS, de status van potentieel ZZS en de betekenis hiervan voor vergunningverlening en handhaving, zowel onder het huidige recht als onder de Omgevingswet.

Spreker:

Willem Bosma, Van der Feltz advocaten

Zeer zorgwekkende stoffen

VMR Jong

Over de energietransitie

Datum: 8 juni 2021
Locatie: Online
Kosten: gratis
Voorzitter: Christine Strating, Eversheds Sutherland advocaten
Aantal deelnemers: 35 deelnemers (incl sprekers, voorzitter en organisatie)

Op dinsdag 8 juni 2021 vond de eerste bijeenkomst plaats van de werkgroep VMR Jong. Als thema kozen we voor de energietransitie. We trapt af met een break-outsessie, waarbij de deelnemers zich in kleine groepjes aan elkaar konden voorstellen. Daarna gaf Kars de Graaf, hoogleraar Bestuursrecht en duurzaamheid aan de RUG, een presentatie over juridische uitdagingen die spelen bij de energietransitie en waarvoor de universiteit om advies wordt gevraagd. Renske van Ekdom, advocaat bij Vattenfall, gaf een inkijkje in de vele facetten en belangen die spelen bij een bedrijf dat met nieuwe projecten een actieve bijdrage levert aan de energietransitie. Het inhoudelijke gedeelte eindigde met een break-out sessie, waarin deelnemers in groepjes nadachten over mogelijkheden tot het versnellen van de energietransitie. Na afloop van de bijeenkomst konden de deelnemers online blijven voor een digitale borrel.

Sprekers:

1. **Kars de Graaf**, Rijksuniversiteit Groningen
De juridische uitdagingen bij de energietransitie
2. **Renske van Ekdorn**, Advocaat Vattenfall
Inkijk bij een bedrijf gericht op energietransitie

VMR Webinar

Zorgvuldigheid voor mensen en milieu bij internationaal ondernemen: van vrijwilligheid naar bindende regels

Datum:	22 juni 2021
Locatie:	Online
Kosten:	VMR leden gratis, niet-leden €45
Voorzitter:	Wybe Douma, EEL Consultancy en EU Legal
Aantal deelnemers:	24 (incl sprekers, voorzitter en organisatie)
Verslag:	Niels Hoek in M en R 2021/81
Link:	https://www.milieurecht.nl/vmr-webinar-zorgvuldigheid-voor-mens-milieu-bij-internationaal-ondernemen

Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen staat momenteel hoog op de politieke agenda, zowel in Nederland, de Europese Unie als binnen de Verenigde Naties. Het is van belang dat bedrijven met gepaste zorgvuldigheid (due diligence) omgaan met de risico's die ze in hun handelsketens veroorzaken voor mens en milieu. Dergelijke due diligence regels zijn meestal niet bindend, maar steeds vaker worden ze in wettelijke regelingen als verplichting vastgelegd.

Tijdens dit webinar spraken twee sprekers over de ontwikkeling van due diligence regels inzake mensenrechten en milieu voor bedrijven die internationaal ondernemen en de bestaande en in ontwikkeling zijnde wetgeving in verschillende landen en de lessen die hieruit kunnen worden geleerd voor Nederland.

Sprekers:

1. **Janneke Bazelmans**, Milieudefensie
Zorgvuldigheid voor mens en milieu bij internationaal ondernemen: van vrijwilligheid naar bindende regels
2. **Martijn Scheltema**, Pels Rijcken en Erasmus universiteit
Business Human Rights wetgeving buitenland

VMR Webinar

Het Schone Lucht Akkoord en grenzen aan industriële emissies

Datum:	6 juli 2021
Locatie:	Online
Kosten:	VMR leden gratis, niet-leden €85
Voorzitter:	Kars de Graaf, Rijksuniversiteit Groningen
Aantal deelnemers:	35 (incl sprekers, voorzitter en organisatie)
Verslag:	Natasja Teesing in M en R 2021/93
Link:	https://www.milieurecht.nl/vmr-webinar-schone-lucht-akkoord-en-grenzen-aan-industriele-emissies

Met het Schone Lucht Akkoord (2020) hebben het rijk, provincies en gemeenten afspraken gemaakt om in 2030 gezondheidsschade door luchtvervuiling door emissies substantieel te verminderen. Daarbij wordt toegewerkt naar de advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) voor luchtkwaliteit in 2030 voor fijn stof en stikstofdioxide. De betrokkenen bij het akkoord stellen als gezamenlijk doel om in 2030 minimaal 50% gezondheidswinst uit binnenlandse bronnen te realiseren ten opzichte van 2016. In het akkoord worden maatregelen voorgesteld voor de sectoren (weg)verkeer, landbouw, scheepvaart, industrie en huishoudens. Ook werd de bijdrage van de luchtvaart aan emissies in Nederland en de daarbij behorende

gezondheidsschade in beeld gebracht. De aanpak en maatregelen van de luchtvaart zijn uitgewerkt in de Luchtvaartnota en daarbij behorende besluiten. Tijdens dit webinar werd met name ingegaan op de industriële emissies.

Sprekers:

1. Sanne van Oeveren, Ministerie van I en W

Introductie en context van het Schone Lucht Akkoord

2. Harm Borgers, KokxDeVoogd

Inleiding over het rapport 'Schone Lucht dankzij resultaatgerichte grenswaarden voor industriële emissies'

3. Anna Collignon, Stibbe

Inleiding over de implementatie van eventuele strengere emissie-eisen en welke kanttekeningen hierbij zijn te plaatsen

VMR Actualiteitendag 2021

Datum:	4 november 2021
Locatie:	Geertekerk, Utrecht en Online
Kosten:	VMR Leden €295, niet-leden €450
Voorzitter:	Kars de Graaf, Rijksuniversiteit Groningen
Aantal deelnemers:	129 (incl sprekers, voorzitter en organisatie)
Link:	https://www.milieurecht.nl/vmrad-2021

Op deze jaarlijkse VMR Actualiteitendag hoorde u dertien experts over de actuele ontwikkelingen in wetgeving en jurisprudentie binnen het milieu-, water- en natuurbeschermingsrecht. Aan de orde kwamen de actuele ontwikkelingen op het gebied van het bestuurs(proces)recht, de Wabo, handhaving, het bestemmingsplan verbrede reikwijdte, Europese ontwikkelingen, bodem en energietransitie, milieueffectrapportage, water, afval, natuurbescherming, gezondheid en het overgangsrecht Omgevingswet. Tijdens deze dag werd ook de VMR Scriptieprijs 2021 uitgereikt!

Sprekers:

1. Hanna Tolsma, RUG

Actualiteiten bestuursprocesrecht

2. Valerie van 't Lam, Stibbe

Activiteitenbesluit en Wabo -

3. Maarten Verhoeven, Rechtbank Oost-Brabant

Maatschappelijk effectieve omgevingsrechtspraak

4. Regina Koning, Koning B&G

Bestemmingsplannen en verbrede reikwijdte

5. Wybe Douma, EEL Consultancy

Europese ontwikkelingen: afdwingbaarheid van EU normen

6. Marleen Velthuis, NautaDutilh

Handhaving van het milieurecht

7. Edward Brans, Pels Rijcken&Droogleever Fortuijn

Bodem en energietransitie

8. Jasper van Kempen, Rijkswaterstaat Corporate Dienst

Waterrecht

9. Marcel Soppe, Soppe Gundelach advocaten

Milieueffectrapportage

10. Ron Laan, Van Diepen Van der Kroef Advocaten

Afval

11. Marieke Kaajan, ENVIR advocaten

Natuurbeschermingsrecht

12. Paul Bodden, Hekkelman Advocaten & Notarissen

Gezondheid in relatie tot het omgevingsrecht

13. Bert Rademaker, Ministerie van BZK

Overgangsrecht in vogelvlucht

VMR Leergang Natuur

Datum:	25 november 2021
Locatie:	De Witte Vosch, Utrecht en Online
Kosten:	VMR Leden €175, niet-leden € 350
Voorzitter:	Chris Backes, Universiteit Utrecht
Aantal deelnemers:	55 (incl sprekers, voorzitter en organisatie)
Link:	https://www.milieurecht.nl/vmr-leergang-natuur

Tijdens deze **VMR Leergang Natuur** spraken drie experts over de ontwikkelingen in de wetgeving en jurisprudentie over de gebiedsbescherming en de soortenbescherming in relatie tot ruimtelijke aspecten. De bescherming van natuur is geregeld in de Wet natuurbescherming. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet zal deze wet komen te vervallen. De inleiders gingen in op de Wet natuurbescherming, de integratie in de Omgevingswet en de toepassing van het natuurbeschermingsrecht in de praktijk. Daarbij werd ook ingegaan op de (on)mogelijkheden van aanpassing van het Natura 2000-netwerk.

Ook werden de relevante ontwikkelingen over het onderwerp stikstofdepositie besproken, zoals actuele jurisprudentie van de ABRvS en verschillende rechtbanken en de op 1 juli jl. in werking getreden Wet stikstofreductie en natuurverbetering. Het doel van de middag was dat de deelnemers kennis konden vergaren over de huidige en toekomstige regelgeving ter bescherming van de natuur en de toepassing daarvan in de praktijk, en een overzicht te krijgen van de actuele jurisprudentie.

Sprekers:

- 1. Ralph Frins**, Radboud Universiteit Nijmegen
Recente ontwikkelingen gebiedsbeschermingsrecht
- 2. Marieke Kaajan**, ENVIR advocaten
Actualiteiten stikstofdepositie bescherming Natura 2000 gebieden
- 3. Fleur Onrust**, ENVIR advocaten
Natuurbeschermingsrecht - soortenbescherming

VMR Bijeenkomst

Emissiereductie in Nederland: zicht op de doelstellingen, participatie en de Omgevingswet

Datum:	1 december 2021
Locatie:	Geertekerk, Utrecht en Online
Kosten:	VMR leden gratis, niet-leden €85
Voorzitters:	Edward Brans, Pels Rijcken, Chris Backes en Herman Kasper Gilissen, Universiteit Utrecht
Aantal deelnemers:	39 (incl sprekers, voorzitter en organisatie)
Verslag:	Jacobine Buitenhuis in M en R 2022/16
Link:	https://www.milieurecht.nl/emissiereductie-in-nederland-1-december-2021

Er staat ons veel te doen om voor 2030 onze emissie te verminderen. Maar wat is er nodig en welke juridische maatregelen dragen het beste bij aan het bereiken van de doelstellingen? Wat komt er op ons af vanuit Europa? Hoe kan de participatie het beste worden georganiseerd en wat staat er in de Omgevingswet over energietransitie? En hoe lost Amsterdam de vragen rond verduurzaming van de warmtevoorziening op? Zes sprekers spraken over de recente ontwikkelingen in Nederland en binnen de Europese Unie, over de omvang van de emissiereductieopgave van Nederland, de Europese ontwikkelingen waar het gaat om de aanscherping van reductiedoelstellingen en het nemen van maatregelen om deze te realiseren, de ontwikkelingen op het gebied van participatie en RES, de energietransitie in de Omgevingswet, en vragen over toezicht bij onder meer de aansluiting op warmtenetten. Verder werd aandacht besteed aan de praktijkvragen waar de gemeente

Amsterdam tegen aan loopt bij verduurzaming van de warmtevoorziening in de stad, bij bestaande bouw en nieuwbouw. Lastigheden waar ook veel andere gemeenten in Nederland mee te maken hebben.

Sprekers:

1. Detlef van Vuuren, Planbureau voor de Leefomgeving

Schets van de emissieproblematiek. Wat staat ons te doen en waarom?

2. Marjan Peeters, Universiteit Maastricht

Wat komt er voor het bereiken van klimaatneutraliteit op ons af vanuit Europa?

3. Sanne Akerboom, Universiteit Utrecht

Participatie en RES

4. Laura Barnhoorn, Pels Rijcken

Energietransitie in de Omgevingswet

5. Peter van Asperen, ACM

De toezichthoudende rol van de ACM bij de warmtetransitie

6. Mimi Eelman, Gemeente Amsterdam

Mogelijkheden en belemmeringen bij verduurzaming van de warmtevoorziening bij bestaande bouw en nieuwbouw in de grote steden – casus Amsterdam

VMR Scriptieprijs 2021

In 2021 ontving de jury van de VMR 25 scripties over actuele onderwerpen en van hele goede kwaliteit. De jury kent dit jaar een eerste, tweede en derde prijs toe.

De **EERSTE PRIJS** is toegekend aan:

Microplastics onder de loep. Een onderzoek naar de juridische mogelijkheden voor een brongerichte regulering van microplastics uit synthetische textielproducten. Bekijkt u hier de scriptie

Auteur: Nina de Boer, Universiteit Utrecht

ISBN/EAN: 978-90-830050-2-7

De **TWEEDE PRIJS** is voor de scriptie:

Andere mensen aan tafel - Positieve discriminatie van mensen met een lager inkomens- en opleidingsniveau in participatieprocedures inzake duurzame energieprojecten onder de toekomstige Omgevingswet. Bekijkt u hier de scriptie.

Auteur: Gido Metz, Rijksuniversiteit Groningen

ISBN/EAN: 978-90-830050-3-4

De **DERDE PRIJS** werd toegekend aan de volgende twee scripties:

The Eld: a solution to pollution? Analyzing the EU Environmental Liability's Directive potential to regulate incident-based marine microplastic pollution in the Wadden Sea from an ecological and transboundary ecosystem management perspective

Auteur: Johanna Bürkert, Universiteit Utrecht

The capacity of the Habitats Directive to regulate heath conservation and restoration: are heathlands waning or gaining? (de scriptie is gepubliceerd via Kluwer Law Online)

Auteur: Niels Hoek, Tilburg University

PRIJSUITREIKING en JURYRAPPORT

Op 4 november is de prijs uitgereikt tijdens de VMR Actualiteitendag 2021.

Werkgroepen

* **Werkgroep Mondiale Duurzaamheid**

De VMR Werkgroep Mondiale duurzaamheid en recht richt zich op de vraag hoe het (milieu)recht een bijdrage kan leveren aan mondiale verduurzaming.

Leden:

- **Marga Robesin**, Stichting Natuur en Milieu – voorzitter
- **Janneke Bazelmans**, Ecorecht/Milieudefentie
- **Wybe Douma**, TMC Asser Instituut
- **Marieke Koekkoek**, KU Leuven
- **Steffen van der Velde**, Steffen van der Velde Consultancy
- **Meike Terhorst**, Advocatenkantoor Koopman

* **Werkgroep Vergunningverlening, toezicht en handhaving**

In de werkgroep Vergunningverlening, toezicht en handhaving bespreken de leden de ontwikkelingen op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving, met name in verband met de toekomstige Omgevingswet.

Leden:

- **Sandra Anzion**, Anzion juridisch advies
- **Gerda Bellomo-Dekker**, Regionale uitvoeringsdienst Utrecht
- **Corinne Eringfeld**, Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek
- **Bart Oortwijn**, Combined Efforts
- **Gré Renne**, Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid
- **Annelies Soons-de Meester**, Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid
- **Mustapha Tekfaoui**, Omgevingsdienst Utrecht
- **Melissa Zee**, Catch Legal

* **Werkgroep Milieucriminaliteit**

Milieucriminaliteit is een belangrijk thema binnen het omgevingsrecht. In de afgelopen jaren is er veel aandacht voor geweest en zijn de nodige knelpunten gesignaleerd. Uit de ontwikkelingen volgt dat aandacht voor effectievere handhaving van milieucriminaliteit van belang is. De samenstelling van de werkgroep is multidisciplinair. Onderwerpen worden vanuit de verschillende disciplines bekeken. De werkgroep zal ontwikkelingen op het gebied van onderzoek, wetgeving, rechtspraak, literatuur en maatschappelijk relevante ontwikkelingen volgen en onder de aandacht brengen van de VMR-leden.

Leden:

- **Oda Essens**, Autoriteit Consument & Markt
- **Marieke Kluin**, Universiteit Leiden
- **Monique van der Linden**, Stibbe
- **Roos van der Munckhof**, Rechtbank Oost-Brabant
- **Rob de Rijck**, Functioneel Parket
- **Toine Spapens**, Tilburg University
- **Marleen Velthuis**, NautaDutilh (voorzitter)
- **Ben Vollaard**, Tilburg School of Economics and Management

* **VMR Jong**

De werkgroep VMR Jong organiseert laagdrempelige bijeenkomsten voor startende professionals binnen het omgevingsrecht. Doel van de bijeenkomsten is om een onderwerp interdisciplinair te benaderen, met ruimte voor juridische verdieping. Daarnaast biedt de werkgroep de startende professional ook een eigen netwerk, voor uitwisseling van kennis en ervaring. De werkgroep organiseert eens per halfjaar een bijeenkomst of een excursie. Daarbij kunnen sprekers uit het bedrijfsleven of de wetenschap worden uitgenodigd om te spreken over hun praktijkervaring. Tijdens de bijeenkomsten bestaat altijd ruim de tijd voor vragen van de deelnemers en de interactie tussen de deelnemers.

Leden

- **Christine Strating**, Eversheds Sutherland advocaten
- **Bram Dirkx**, Van der Putt advocaten
- **Dominique de Haas**, Raad van State
- **Janina Hamann**, Delissen Martens advocaten
- **Annick van der Harten**, Catch Legal
- **Lisa van der Maden**, Stibbe advocaten
- **Marleen Velthuis**, Nauta Dutilh advocaten

Publicatie

In 2021 is geen VMR publicatie verschenen. De VMR publicatie over duurzame mobiliteit verschijnt voor de zomer van 2022.

COLUMNS

Heeft de strafbaarstelling van "ecocide" toekomst? (6 december 2021)

Auteur: Monique van der Linden

Het 3M milieuschandaal: klaar voor de volgende verrassing (9 november 2021)

Auteur: Ben Vollaard

Ontwikkelingen Internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO): van vrijwilligheid naar bindende regels (1 november 2021)

Auteur: Janneke Bazelmans

Revisievergunning onder de Omgevingswet: waar is de aanvraag gebleven? (1 november 2021)

Auteurs: Corine Eringfeld en Sandra Anzion

Specialisme met benefits (5 oktober 2021)

Auteur: Roos van den Munckhof

Misleidende duurzaamheidsclaims belemmeren verduurzaming (4 oktober 2021)

Auteur: Marga Robesin

Concrete acties nodig voor meer capaciteit handhaving milieurecht (8 september 2021)

Auteur: Marleen Velthuis

10 jaar UNGP: tijd voor ambitieuze imvo wetgeving (16 juni 2021)

Auteur: Janneke Bazelmans

Milieudefensie et al. v. Royal Dutch Shell plc. (27 mei 2021)

Auteur: Iva Lea Aurer

Vier impulsen (23 mei 2021)

Auteur: Rob de Rijck

Procedures tegen verduurzaming in het huidige stikstofklimaat; tijd voor een Deltaplan Verduurzaming?! (13 april 2021)

Auteur: Marieke Kaajan

De energietransitie is niet groen genoeg! (1 april 2021)

Auteur: Harm Dotinga

Op zoek naar het juiste instrumentarium voor aangescherpte emissiereductiedoelen op weg naar een klimaatneutrale Europese Unie (1 april 2021)

Auteur: Marjan Peeters

Onderzoek naar de relatie tussen regelnaleving en ongevalsrisico bij Brzo-bedrijven (1 april 2021)

Auteur: Marieke Kluin

Wat betekent het Urgenda-arrest in het bestuursrecht? (1 april 2021)

Auteur: Ben Schueler

Wet stikstofreductie en natuurverbetering een feit (9 maart 2021)

Auteur: Ralph Frins

Van liberalisering naar regulering van mondiale ketens voor vlees en palmolie? (4 maart 2021)

Auteur: Laurens Ankersmit

Ontneem incidentrapportages niet hun toegevoegde waarde (3 maart 2021)

Auteur: Monique van der Linden

Toenemende aandacht voor bodemdaling (1 maart 2021)

Auteur: Martijn van Gils

Worden particuliere ondernemingen steeds vaker aansprakelijk gesteld voor schade door klimaatverandering? (16 februari 2021)

Auteurs: Edward Brans en Marije van Mannekes

Adaptatie aan klimaatverandering in Nederland (10 februari 2021)

Auteurs: Herman Kasper Gilissen en Marleen van Rijswijk

De kansen van flexibiliteit in de Omgevingswet voor duurzame ontwikkeling (5 februari 2021)

Auteurs: Lianne Barnhoorn en Rieneke Jager

Dankzij sensoren beter beeld van milieufraude (1 februari 2021)

Auteur: Ben Vollaard

Het belang van de nationale en Europese klimaatplan- en monitoringsmechanismen (29 januari 2021)

Auteurs: Edward Brans en Mathijs Peters

Welke (internationale) doelen ziet Nederland zich gesteld bij de opgave het niveau aan broeikasgassen terug te dringen? (26 januari 2021)

Auteurs: Edward Brans en Marije van Mannekes

OESO due diligence. De sleutel tot het beteugelen van door multinationale ondernemingen veroorzaakte negatieve klimaateffecten? (19 januari 2021)

Auteur: Martijn Scheltema

2021: Stapjes richting schone luchten en oceanen (5 januari 2021)

Auteur: Roos van den Munckhof

Duurzaamheidsvoorschriften bij verbouw; de vrijwilligheid voorbij? (5 januari 2021)

Auteur: Jacco Karens

Korte verslagen

M.M.W. van Gils, Bodemdaling in stad en ommeland: gevolgen, verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid, M en R 2021/49C.

Khosravi, CETA and its Investor-State Dispute Settlement System: Blessing or Threat to Sustainable Development, M en R 2021/66

G.W. Kozijn, Voorkomen van ontbossing voor vlees- en palmolieproductie via verduurzaming van mondiale handelsketens, M en R 2021/65

N.M. Hoek, Zorgvuldigheid voor mens en milieu bij internationaal ondernemen, van vrijwilligheid naar bindende regels, M en R 2021/81

N. Teesing, Het Schone Lucht akkoord en grenzen aan industriële emissies, M en R 2021/93

Website

Op de website is algemene informatie over de VMR te vinden, over het bestuur en de geplande activiteiten, maar ook een archief met informatie over de eerder gehouden bijeenkomsten en activiteiten. Daarnaast publiceert de VMR regelmatig publicaties en schrijven (werkgroep)leden columns over actuele onderwerpen.

De website is in 2021 redelijk goed bezocht. De leden van de VMR kunnen zich via de website online inschrijven voor bijeenkomsten, werkgroepen kunnen via een besloten pagina informatie delen en ook hun eigen gegevens (adres, werkgever) bijhouden.

Nieuwsbrief

De leden van de VMR ontvingen in 2021 gemiddeld maandelijks een nieuwsbrief met daarin de aankondigingen van activiteiten, de columns en vacatures en verdere mededelingen.

In 2021 zijn 17 Nieuwsbrieven aan de leden verzonden.

Er zijn 3 vacatures via de website geplaatst. Voor deze vermeldingen heeft de VMR een vergoeding ontvangen.

Ledenaantal

Per 31 december 2021 bedroeg het aantal leden: **649** (aantal leden met persoonlijk lidmaatschap: 618, studentleden: 10, gepensioneerden: 21).

Het aantal organisaties met een collectief lidmaatschap bedroeg **58**.

Per 31 december 2020 bedroeg het aantal leden: **646** (aantal leden met persoonlijk lidmaatschap: 615, studentleden: 9, gepensioneerden: 22).

Het aantal organisaties met een collectief lidmaatschap bedroeg **56**.

Het aantal leden is in 2021 ongeveer gelijk aan voorgaand jaar.

Bestuursvergaderingen

Het bestuur vergaderde in 2021 op 13 januari, 16 juni en 13 oktober.

Algemene ledenvergadering

Op 23 juni 2021 vond de algemene ledenvergadering plaats.

Als voorzitter trad op: de heer prof. mr. K.J. (Kars) de Graaf, voorzitter van de VMR.

De penningmeester wordt gedechargeerd over 2020.

Als leden van de kascommissie zijn benoemd:

mw. mr. J.J. Teeninga (deelname op persoonlijke titel) en mw. mr. M. (Mathilde) van Velzen - de Boer.

Als bestuurslid werden herbenoemd:

- de heer prof.mr. K.J. de Graaf (Rijksuniversiteit Groningen);
- mevrouw mr. Dr. V.M.Y. (Valérie) van 't Lam (Stibbe)

Afgetreden als bestuurslid zijn:

- dhr. mr. H.W. (Wilco) de Vos (Ministerie van BZK);
- mevrouw mr. C.C.M.(Corinne) van Neerven (DCMR).

Als nieuwe bestuursleden zijn benoemd:

- dhr. mr. dr. P.P. (Paul) van der Lee (Ministerie van BZK);
- mw. mr. M. (Machteld) de Vries (DCMR).

Bureau

In 2021 werkten op het bureau:

Natasja Teesing – bureausecretaris

Els Kolling – administratief medewerker

Het bureau van de vereniging is gevestigd in Utrecht. De vereniging huurt kantoorruimte in een bedrijfsverzamelgebouw samen met de Stichting Natuur en Milieu, de Natuur en Milieufederatie van Utrecht en de Stichting de Noordzee. Vanwege de corona-pandemie is vooral vanuit huis gewerkt.

Praktische gegevens VMR

Bezoekadres: Arthur van Schendelstraat 600
3511 MJ UTRECHT

Postadres: Postbus 1578
3500 BN UTRECHT

Telefoon: 030-2312221

E-mail: info@milieurecht.nl

Website: www.milieurecht.nl

ING: NL17INGB0001966098

KvK: 40479669

Jaarrekening 2021

Voorwoord penningmeester

In 2021 heeft de Vereniging voor Milieurecht ondanks de corona-pandemie een groot aantal activiteiten kunnen realiseren. We hebben 11 bijeenkomsten georganiseerd: 8 webinars, een studiebijeenkomst over emissiereductie in Nederland (live en online), een Leergang over natuur (live en online) en de jaarlijkse VMR Actualiteitendag (live en online). De baten van de georganiseerde activiteiten zijn lager dan begroot, omdat we 1 Leergang konden organiseren in de plaats van de geplande 2.

De in 2021 geplande publicatie over Duurzame Mobiliteit zal voor de zomer in 2022 verschijnen. Dat betekent dat de kosten voor de publicatie (€6.500 in begroting) niet in 2021 zijn gemaakt en om die reden komt de jaarrekening minder negatief uit dan begroot.

Exploitatie jaar 2021

Het jaar 2021 wordt afgesloten met een nadelig saldo van €4.967, begroot was nadelig €9.250.

Financiële positie per 31 december 2021

Per eind 2021 heeft de vereniging een eigen vermogen van €263.697. Met deze omvang van het eigen vermogen is door de vereniging voldoende reserve opgebouwd om in haar bestaan te voorzien als subsidie-onafhankelijke organisatie. Het bestuur van de VMR organiseert meer bijeenkomsten dan gebruikelijk zodat de besteding van het eigen vermogen ten goede komt aan het kennisnetwerk.

Mr. H.M. Dotinga, LL.M.

Penningmeester van de Vereniging voor Milieurecht

BALANS PER 31 DECEMBER 2021 (Na resultaatverdeling)

	31 december 2021	31 december 2020
<u>ACTIVA</u>		
Materiële vaste activa:		
Inventaris/computers	p.m.	p.m.
Vorderingen/overlopende posten:		
Debiteuren	7.058	7.376
Overige vorderingen/overlopende activa	400	3.587
	7.458	10.963
Liquide middelen	276.546	277.759
TOTAAL	284.004	288.722

BALANS PER 31 DECEMBER 2021 (Na resultaatverdeling)

	31 december 2021	31 december 2020
<u>PASSIVA</u>		
Eigen vermogen:		
Algemene reserve	263.697	268.664
Voorziening:		
Jubileum	8.000	6.000
Schulden korte termijn:		
Crediteuren	338	573
Loonheffing	0	3.696
Pensioenpremies	2.647	2.745
Overige schulden	3.979	1.526
Overlopende passiva	5.343	5.518
	12.307	14.058
TOTAAL	284.004	288.722

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2021

	Werkelijk 2021	Begroot 2021	Werkelijk 2020
<u>BATEN</u>			
Contributies/collectief lidmaatschap	61.750	58.445	61.435
Actualiteitendag, bijdrages en sponsoring	43.685	46.550	40.120
VMR Leergang	11.595	15.750	6.690
Studiedagen	2.525	1.700	1.780
Overige inkomsten (incl.rente)	3.886	1.750	2.999
NOW subsidie	0	0	13.412
	123.441	124.195	126.436
 <u>LASTEN</u>			
Loonkosten	75.835	75.000	75.277
Overige personele kosten	5.110	7.000	5.676
Huisvestingskosten	3.970	4.500	4.388
Bureau- en organisatiekosten	6.171	9.200	8.813
Studiedagen/werkgroepen/publicaties	15.724	18.745	10.746
Actualiteitendag	13.313	11.000	11.023
Leergang	4.924	6.000	2.168
VMR Jong	1.361	0	0
Reservering jubileum	2.000	2.000	2.000
	128.408	133.445	120.091
 RESULTAAT	4.967-	-9.250	6.345

Doorkijk naar 2022

WEBINAR

VMR Jong – What goes around comes around: circulaire economie en het milieurecht

19 januari 2022

WEBINAR

VMR Bijeenkomst - Watercrisis: conflicterende belangen en mogelijke aanpak

26 januari 2022

WEBINAR

VMR Leergang – Volksgezondheid in de Omgevingswet

10 februari 2022

WEBINAR

VMR Bijeenkomst – Dragen rechten voor de natuur bij aan een betere bescherming van de natuur?

1 maart 2022

VMR Praktijkgeluiden – van inrichting naar milieubelastende activiteit

11 mei 2022

WEBINAR

VAR-VMR: Wordt de Awb Aarhus-proof? Over de wijziging van de Awb n.a.v. het Varkens in Nood-arrest

2 juni 2022

VMR Actualiteitendag 2022

23 juni 2022

VMR Jubileumcongres: 40 jaar VMR: milieurecht in (de) transitie

29 september 2022

Bijlage Overzicht publicaties VMR

Verschenen vanaf 1982:

- De herziene Hinderwet (1982)
- De aansprakelijkheid voor milieuschade (1983)
- De evaluatie van de Wet algemene bepalingen Milieuhygiëne (1983)
- Deregulering, toegespitst op de basisvergunning en de integrale vergunning (1983)
- Bodembescherming in het landelijk gebied (1984-1)
- Het EEG-milieurecht (1984-2)
- De Wet chemische afvalstoffen (1984-3)
- Rechtsbescherming in de milieuwetgeving (1985-1)
- Grensoverschrijdende rechtsbescherming (1985-2)
- WABM Algemene regels en vergunningenstelsel voor inrichtingen (1985-3)
- Wet geluidhinder (1986-1)
- De Wet bodembescherming (1986-2)
- Waterbeheer en milieubeheer (1986-3)
- Afvalstoffenwet (1987-1)
- Voorontwerp Hoofdstukken Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (1987-2)
- Strafrechtelijke handhaving van milieurecht (1987-3)
- Civielrechtelijke aansprakelijkheid voor milieuschade (1987-4)
- AMvB's op grond van artikel 2a van de Hinderwet (1988-1)
- De uitvoering van EG-milieurichtlijnen, toegespitst op milieugevaarlijke stoffen (1988-2) - Grondwaterbeheer (1988-3)
- De Natuurbeschermingswet (1988-4)
- Kostenverhaal bij (water)bodemsanering (1989-1)
- Juridische en bestuurlijke consequenties van het Nationaal Milieubeleidsplan (1989-2)
- Grensoverschrijdende milieuwetgeving Europeesrechtelijke, internationaalrechtelijke en nationaalrechtelijke aspecten (1989-3)
- Afvalstoffenbeleid (1990-1)
- Vrijwillige of willekeurige sanering van (bedrijfs)terreinen? (1990-2)
- Milieubescherming: privaatrecht of publiekrecht?, waarin opgenomen selectie milieujurisprudentie 1987-1990 (1990-3)
- Het juridische en financiële instrumentarium van het NMP-plus (1990-4)
- Artikel 21 Interimwet bodemsanering (1990-5)
- Bedrijfsinterne milieuzorg (1991-1)
- Het Plan van aanpak Schiphol (1991-2)
- Risico-aansprakelijkheid voor milieuschade (1991-3)
- Rechtsbescherming in het milieurecht (1991-4)
- Gebiedsgericht milieubeleid (1992-1)
- Bestrijdingsmiddelenwet (1992-2)
- De rol van het recht bij een duurzame ontwikkeling (1992-3)
- Inbouw hoofdstuk bodemsanering in de Wet bodembescherming (1992-4)
- Het milieustrafrecht nader beschouwd (1993-1)
- Gedoogrecht(spraak) (1993-2)
- Flora- en Faunawet (1993-3)
- Waste Prevention (1993-4)
- Openbaarheid van milieurelevante bedrijfsgegevens (1993-5)
- De Algemene wet bestuursrecht in haar betekenis voor het milieurecht (1994-1)
- Naar een nieuwe Natuurbeschermingswet (1994-2)
- De terugtrekkende overheid (1994-3)
- Ecotax en andere financiële instrumenten in het milieurecht (1994-4)
- Produktgericht milieurecht (1995-1)
- Deregulering (1995-2)
- Strafrechtelijke aanpak van grensoverschrijdende milieucriminaliteit, cap. selecta (1995-3) - Bodemsanering (1995-4)
- Europese milieurechtspraak (1996-1)

- Europese milieurechtspraak, verslag ledenvergadering (1996-2)
- Stad en Milieu (1996-3)
- Afstemmingsregelingen in de Wet milieubeheer (1996-4)
- Landbouw en milieu (1996-5)
- Afval: provinciaal, landelijk of Europees probleem? (1997-1)
- Gemeentelijk milieubeleid (1997-2)
- Jurisprudentie Milieurecht 1996 (1997-3)
- Bedrijfsinterne milieuzorg en vergunningverlening 'Is het gras groener bij de burens?' (1997-4)
- Internationaal milieurecht in Nederland: De consequenties van het internationale milieurecht voor de nationale rechtspraak (1998-1)
- Water: ontwikkelingen in (inter)nationale regelgeving en beleid (1998-2)
- Jurisprudentie Milieurecht 1997 (1998-3)
- (Nb. 1998-4 is niet verschenen).
- Functiegerichte bodemsanering (1998-5)
- Jurisprudentie milieurecht 1998 (1999-1)
- Artikel 95 EG-Verdrag: De (on)mogelijkheden voor lidstaten om af te wijken van geharmoniseerd EG-beleid (2000-1)
- Bouwstoffenbesluit (2000-2)
- Interregionale handhavingssamenwerking (2000-3)
- Gemeenten en de Vogel- en Habitatrichtlijn (2000-4)
- Meldingenstelsel Wet milieubeheer (2000-5)
- Europees en internationaal natuurbeschermingsrecht in Nederland (2001-1)
- Landbouw en milieu (2001-2)
- Bestrijdingsmiddelen (2001-3)
- Duurzaam ondernemen en regelgeving (2001-4)
- De positie van derden-belanghebbenden bij nieuwe instrumenten in het milieurecht (2001-5)
- Omgaan met risico's in het milieu- en ruimtelijke ordeningsrecht (2001-6)
- Europees en internationaal natuurbeschermingsrecht (verslag studiemiddag) (2001-7)
- De beoordeling van milieugeschillen door de bestuursrechter (2002-1) Preadviezen
- Lokale milieuhinder (2002-2)
- Milieu en de fundamentele herziening van de WRO (2002-3)
- De beoordeling van milieugeschillen door de bestuursrechter (verslag studiemiddag) (2002-4)
- Over de grenzen van het milieurecht (2003-1)
- Milieuaansprakelijkheid (2003-2)
- Handhaving van milieurecht vanuit Europees perspectief (2003-3)
- Flora- en faunawet (2004-1)
- Emissiehandel (2004-2)
- De toekomst van de m.e.r. (2004-3)
- Ruimtelijke inrichting en handhaving op de Noordzee (2004-4)
- Herijking milieuregelgeving (2005-1)
- IPPC: in wetgeving en praktijk (2005-2)
- Regeling inzake luchtkwaliteit; Nederland op slot? (2006-1)
- Waarborgen in het milieurecht; actuele ontwikkelingen in besluitvormingsprocedures en rechtsbescherming (2006-2)
- Externe veiligheid (2006-3)
- Klimaatverandering en rechtsontwikkeling anno 2005 (2006-4)
- De omgevingsvergunning; de toepassing in de praktijk (2006-5)
- Modernisering algemene regels Wet milieubeheer (2006-6)
- Milieu en Luchtvaart (2007-1)
- De nieuwe Waterwet (2007-2)
- Agrarisch milieurecht (2007-3)
- Nederlandse milieurichtlijnen en beste beschikbare technieken (2007-4)
- Aan de grenzen van de milieuvergunning (2007-5)
- Klimaatverandering en de rol van het milieurecht (2007-6)
- Ontwikkelingen in het Europees milieustrafrecht (2008-1)
- Interbestuurlijk toezicht in het omgevingsrecht (2008-2)
- Wie beschermt het natuurbeschermingsrecht? (2008-3)
- De nieuwe Wet ruimtelijke ordening en de bescherming van natuur en milieu (2008-4)

- Juridische aspecten van klimaatverandering (2009-1)
- Europees milieurecht in de Lage Landen (2009-2)
- Bij twijfel (niet) doen (2009-3)
- Wabo: antwoorden op praktijkvragen (2010-1)
- Natuur(lijk) met recht beschermd: bouwstenen voor een effectieve en hanteerbare natuurbescherming (2010-2)
- Het dilemma van de Noordzee: intensief gebruik én het grootste natuurgebied van Nederland (2011-1)
- Naar aansprakelijkheid voor (de gevolgen van) klimaatverandering? (2012-1)
- Milieurecht in ontwikkeling; Jubileumbundel 30 jaar VMR (2012-2)
- De toekomst van het milieurecht: eenvoudig beter (2012-3)
- Duurzame gebiedsontwikkeling: over mogelijke vormen van regulering en de rol van aanbesteding (2013-1)
- Duurzame handel in juridisch perspectief (2014-1)
- Milieubescherming in het omgevingsplan (2016-1)
- Met recht naar een circulaire economie (2017-1)
- Milieuproblemen in de landbouw: falend omgevingsrecht en mogelijke oplossingen (2019-1)
- 2030: Het juridische instrumentarium voor mitigatie van klimaatverandering, energietransitie en adaptatie in Nederland (2020-1)